

The Impact of Tourism on Sustainable Urban Development from an Economic Perspective: A Case Study of Bostan Abad City

Masoud Haghlesan^{1*}, Saeed Arbabi Bostan Abad²

1- Assistant Professor, Department of Architecture and Urban Planning, Ilkhchi Branch, Islamic Azad University, Ilkhchi, Iran

2- Ph.D. Candidate in Urban Planning, Department of urban planning, Aras international branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 2023-02-20

Accepted: 2023-03-18

Keywords

Bostan Abad tourism

Per Along Method

Sustainable Economic Development

Tourism Attractions

ABSTRACT

Introduction

With the increase of urbanization, the decline of family income, and the weakening of the agricultural industry, there is a need for prosperous and alternative activities. According to the mentioned reasons, focusing on the issue of tourism in sustainable urban development with proper use of natural and human resources, in addition to economic growth, can promote agriculture and produce local handicrafts and be effective in improving environmental conditions [1]. In many cities that have an optimal agricultural industry and have suffered economic decline due to being named, paying attention to jobs that cause economic growth and development such as the tourism industry - as a complement to the agricultural industry - can be a guarantee in improving the living conditions of citizens [2]. The studies that have been done so far about the economic concepts of tourism have been unbalanced. The conducted research has described issues such as tourism demand, forecasting demand fluctuations, and the multiplying effects of tourism on other economic areas, and less attention has been paid to other economic aspects of tourism such as the supply side. However, the research that has been conducted on the structure of production and provision of tourism services has examined the supply of tourism products and services.

Paying attention and focusing on the constructions in urban tourist areas, restoration of extensive traditional and historical works in the city, and taking care of entertainment centers will help the tourism economy. Increasing progress in the sustainable development of urban tourism in front of competitors, focusing on the demands of tourists, supporting private sectors and people to provide the demands of tourists, various development plans in the field of urban tourism should be considered important and implemented with careful management. Spreading the knowledge of urban tourism inside or outside the country, expanding cultural centers, promoting urban tourism, and teaching urban tourism in terms of economic growth and development can be effective in sustainable urban tourism [3]. The most important factors for the sustainable development of urban tourism in the country can be considered as changing the views of the people and the authorities in attracting urban tourists, the proper way of dealing with urban tourists, controlling their problems, and accuracy in the process of informing tourism economy[4]. Measuring trips and their economic consequences is meaningful [5]. Economics plays a role in many areas such as economic effects and control of tourism effects and market forces, tourists' demand for supply, and tourism goods. An economist examines tourism from the point of view of the economic model, balance of accounts, foreign transactions, income generation, gross national product, and economic future studies. In the tourism industry of urban attractions, comfort services are offered to tourists instead of goods, and their visit to tourist areas and attractions is considered as a demand [6]. The study of the tourism economy consists of examining topics such as demand, companies and markets, their international relations and interactions, supply and market structures, pricing, and calculating the added value of tourism activities. It is the study of all dimensions, effects, results, and economic factors affecting the tourism industry.

One of the ways to have tourism and sustainable economic development and areas to improve the income status of the residents of Bostanabad city in the field of tourism is to pay attention to infrastructures such as the construction of hotels, inns, and hotel apartments. It is not possible to develop tourism without sufficient attention to investment in different sectors of the tourism industry in the country. We can hope that with investment and planning in the tourism industry, Bostanabad city can become a major tourism hub in the region so that in the medium and long term, the foreign exchange earnings from it will

* Corresponding author: ma.haghlesan@iau.ac.ir

be an effective factor in the improvement of the single-product economy [7]. Therefore, Bostanabad city was examined according to the economic approach and in terms of earning money through tourist attractions and sustainable development of the economy. Visitors to tourist attractions were selected as the statistical research population. Cochran's formula was used to calculate statistical samples. The hierarchical model and Prolong method were used for data analysis. For this purpose, this question has been raised in this research: What are the effective factors in the tourism of Bostanabad city with the approach of earning money from tourist attractions and sustainable economic development of the city?

Methods and Materials

According to the goals and components of the investigation, progressive research is of an applied type. The statistical population studied are tourists, and visitors to the city's tourist attractions. The statistical sample was calculated based on Cochran's formula for tourism of 354 people. Library (documents) and field methods were used to collect information. The tools for collecting information are books, scientific research articles, theses, research plans, and other documents, including questionnaires. To complete the data, the official statistics of the Organization of Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism, tourist service offices, tour guides, and brochures of organizations active in the field of tourism have been used. To determine the value of each of the tourist attractions in Bostanabad city, the Pralong method has been used to analyze the effectiveness of various economic indicators in the development of tourism in this city and the hierarchical analysis model.

Findings

The first step in the process of hierarchical analysis is to create a hierarchical structure of the subject under investigation. It shows the objectives, criteria, sub-criteria, options, and the relationship between them. Therefore, there is a four-level hierarchy consisting of objective, criteria, sub-criteria, and options. So, the four criteria of economic power, tourism capacities, tourism attractions, and the number of services are valued based on their relative importance. In such a way that the number 1 is considered for equal importance, the number 5 for strong importance, the number 7 for very strong importance, and the number 4 for intermediate values, and the above numbers and weights are applied to the columns of the inverse table. The normal matrix is obtained by dividing the sum of the columns of the even matrix by the numbers of the even matrix. To explain the importance coefficient (weight) of criteria and sub-criteria, they are compared one by one, based on which and according to the purpose of the review. Besides, the intensity of superiority of criterion I compared to criterion j is determined. All criteria are compared two by two. One of the advantages

of the hierarchical analysis process is the possibility of checking consistency in the judgments made to determine the importance of criteria and sub-criteria. The mechanism that is used to check the inconsistency in judgments is to calculate a coefficient called the consistency coefficient, which is obtained by dividing the inconsistency index by the randomness index. If this coefficient is less than or equal to 0.1, the consistency in the judgments is accepted, otherwise, the judgments must be revised. In the Pralong method, the tourism value of Qorigol lagoon and Bostanabad mineral spa (the most visited tourism elements of the city) was obtained in the following way: the average of the indicators of tourism, architecture, physical beauty, cultural and historical, socio-economic and welfare facilities and services that are scored through the score 5 different levels are done, it was obtained. (Likert spectrum) Five-level Likert scale or spectrum includes five options for answers. A five-level Likert scale is commonly used to measure satisfaction. These scores are obtained based on the opinions and views of specialists and experts. In this method, the value of the current productivity of Qorigol lagoon and Bostanabad mineral spa has been evaluated. The quality of productivity evaluates the value of economic productivity to determine the potential and actual capability of these places. The results of the evaluation of the tourism value of Qorigol lagoon and Bostanabad mineral spa show that the beauty index is worth 0.75 and 0.875, the socio-economic criterion for Ghorigol wetland is worth 0.7 and tourism the standard worth 0.8125 For mineral spas, they have played the most important role in attracting tourists (Table No. 5). In general, from the point of view of tourists, the tourism value of these two works is very high and it requires investment in different parts of these two works, which should be considered by the institutions responsible for these works.

Conclusion

The results of the evaluation of the tourism value of some of the important tourist attractions of this city, such as the Ghorigol lagoon and Bostanabad mineral spa, show that the beauty index is worth 0.75 and 0.875. Moreover, the socio-economic criterion for the valuable flower teapot wetland is 0.7. Also, the tourism standard is worth 0.8125. For the mineral spa, it has played the biggest role in attracting tourists, and based on the hierarchical analysis and its criteria, the compatibility index is 0.335, and its compatibility rate is 0.0373 and the indicators of the economic power of Bostanabad city include valuable potentials in the field of handicrafts (carpet), agricultural products (carrots and potatoes), souvenirs (Bostanabad unleavened bread), which are the source of the formation of commercial units and creating employment, with the value of 0.6033. They play the most important role in the development of tourism in this city.

COPYRIGHTS

©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Haghlesan M. Arbabi Bostan Abad S. The Impact of Tourism on Sustainable Urban Development from an Economic Perspective: A Case Study of Bostan Abad City . Urban Economics and Planning Vol 4(1):130-142 [In Persian]

DOI: 10.22034/UEP.2023.385508.1329

تأثیر گردشگری بر توسعه پایدار شهری از منظر اقتصادی: مطالعه موردی شهرستان بستان آباد

مسعود حق لسان^{۱*}؛ سعید اربابی بستان آباد^۲

۱- استادیار، گروه معماری و شهرسازی، واحد ایلخچی، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلخچی، ایران
 ۲- دانشجوی دکتری شهرسازی، گروه معماری و شهرسازی، واحد بین‌المللی ارس، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله

مقدمه

تاریخ‌های مقاله

با افزایش یافتن شهرنشینی، تنزل یافتن درآمد خانواده‌ها، ضعیف شدن صنعت کشاورزی، نیازمندی به فعالیت‌های پررونق و جایگزین ضرورت می‌یابد. با توجه به دلایل یادشده تمرکز کردن به مسئله گردشگری در توسعه پایدار شهری با بهره‌گیری مناسب از منابع طبیعی و انسانی، علاوه بر رشد اقتصادی می‌تواند موجب ترویج کشاورزی و تولید صنایع دستی محلی شود و در بهبود شرایط زیست‌محیطی تأثیرگذار باشد [۱]. در بسیاری از شهرهایی که از صنعت کشاورزی بهینه‌ای برخوردار هستند و به دلایل عنوان شده دچار افت اقتصادی شده‌اند، توجه کردن به مشاغل که باعث رشد و توسعه اقتصادی شوند همانند صنعت گردشگری - به عنوان مکمل صنعت کشاورزی - می‌تواند تضمینی در بهبود شرایط زندگی شهروندان شود [۲]. مطالعاتی که تا کنون در رابطه با مفاهیم اقتصادی گردشگری انجام شده، نامتوازن بوده است. پژوهش‌های انجام‌شده، موضوعاتی همچون تقاضای گردشگری، پیش‌بینی نوسان‌های تقاضا و اثرات تکاثری گردشگری بر سایر حوزه‌های اقتصادی را تشریح کرده و به سایر ابعاد اقتصادی گردشگری همچون بُعد عرضه کمتر توجه شده است. اما پژوهش‌هایی که در مورد ساختار تولید و ارائه خدمات گردشگری انجام شده، به بررسی عرضه محصولات و خدمات گردشگری پرداخته‌اند.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۰۱
 تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۲۷

کلمات کلیدی

توسعه پایدار اقتصادی
 جاذبه‌های گردشگری
 روش پراوتنگ
 گردشگری بستان آباد

توجه و تمرکز به ساخت‌وسازها در مناطق پر گردشگر شهری، مرمت آثار سنتی و تاریخی گسترده در شهر، رسیدگی به مراکز تفریحی به اقتصاد گردشگری کمک می‌کند. پیشرفت روزافزون در توسعه پایدار گردشگری شهری در مقابل رقبا، تمرکز به خواسته‌های گردشگران، پشتیبانی کردن از بخش‌های خصوصی و مردم در جهت فراهم کردن خواسته‌های گردشگران، برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای مختلف در زمینه گردشگری شهری باید مهم تلقی شده و با مدیریت دقیق به اجرا درآورده شوند. اشاعه دادن شناخت از گردشگری شهری در داخل یا خارج از کشور، گسترش دادن مراکز فرهنگی، ترویج گردشگری شهری، آموزش گردشگری شهری از لحاظ رشد و توسعه اقتصادی می‌توانند در پایدار گردشگری شهری مؤثر واقع شوند [۳]. مهم‌ترین عوامل توسعه پایدار گردشگری شهری در کشور می‌توانند عدول دیدگاه مردم و مسئولان در جذب گردشگر شهری، طرز برخورد مناسب با گردشگر شهری، کنترل کردن مشکلات آنان، دقت در روند اطلاع‌رسانی و... محسوب شوند [۴]. اقتصاد گردشگری؛ سنجش کردن سفرها و عواقب و پیامدهای اقتصادی آن‌ها معنا می‌شود [۵]. علم اقتصاد در بسیاری از حوزه‌ها همچون اثرات اقتصادی و کنترل آثار گردشگری و نیروهای بازار، تقاضای گردشگران به عرضه و کالاهای گردشگری نقش ایفا می‌کند. یک اقتصاددان، گردشگری را از منظر مدل اقتصادی، موجودی حساب‌ها، معاملات خارجی، کسب درآمد، تولید ناخالص ملی و آینده‌پژوهی اقتصادی و... بررسی می‌کنند. در صنعت گردشگری جاذبه‌های شهری، خدمت‌رسانی‌های رفاهی به جای کالا به گردشگر ارائه می‌شود و دیدار آن‌ها از منطقه‌ها و جاذبه‌های گردشگری، به عنوان تقاضا محسوب می‌شود [۶]. مطالعه اقتصاد گردشگری؛ بررسی موضوعاتی همچون تقاضا، بنگاه‌ها و بازارها، وابستگی‌ها و تعاملات بین‌المللی آن‌ها، عرضه و ساختارهای بازار، قیمت‌گذاری و محاسبه ارزش افزوده فعالیت‌های گردشگری است. در واقع مطالعه تمامی ابعاد، اثرات، نتایج و عوامل اقتصادی مؤثر بر صنعت گردشگری است.

یکی از راه‌های داشتن گردشگری و توسعه پایدار اقتصادی و زمینه‌های بهبود وضعیت درآمدی ساکنان شهرستان بستان آباد در حوزه گردشگری، توجه به زیرساخت‌هایی همچون ساخت هتل‌ها، مسافر خانه‌ها، هتل آپارتمان‌ها و... است که بدون در نظر گرفتن موارد یادشده و عدم سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف گردشگری نمی‌توان به توسعه گردشگری رسید که مستلزم توجه کافی به سرمایه‌گذاری در

زیرمعیارها، دویبه‌دو آن‌ها را با هم مقایسه می‌کنند که بر اساس آن و با توجه به هدف بررسی، شدت برتری معیار آن نسبت به معیار تعیین می‌شود. تمامی معیارها دویبه‌دو با هم مقایسه می‌شوند. یکی از مزیت‌های فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی امکان بررسی سازگاری در قضاوت‌های انجام شده برای تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیرمعیارها است. مکانیزی که ساعتی برای بررسی ناسازگاری در قضاوت‌ها در نظر گرفته شده، محاسبه ضریبی به نام ضریب سازگاری است که از تقسیم شاخص ناسازگاری به شاخص تصادفی بودن به دست می‌آید. چنانچه این ضریب کوچک‌تر یا مساوی ۰/۱ باشد، سازگاری در قضاوت‌ها مورد قبول است و گرنه باید در قضاوت‌ها تجدید نظر شود. در روش پرالونگ، ارزش گردشگری تالاب قوری گل و آب‌گرم معدنی بستان‌آباد (پربازدیدترین عناصر گردشگری شهرستان) به روش زیر به دست آمد: میانگین شاخص‌های گردشگری، معماری، زیبایی‌شناسی، فرهنگی و تاریخی، اجتماعی - اقتصادی و امکانات رفاهی و خدماتی که از طریق نمره‌دهی به ۵ سطح مختلف انجام می‌شوند، به دست آمد. (طیف لیکرت) مقیاس یا طیف لیکرت پنج‌سطحی شامل پنج گزینه برای پاسخ است. مقیاس لیکرت پنج‌سطحی معمولاً برای اندازه‌گیری و سنجش رضایت استفاده می‌شود. این امتیازها بر اساس نظرات و دیدگاه‌های متخصصان و خبرگان به دست آمده است. در این روش ارزش بهره‌وری کنونی تالاب قوری گل و آب‌گرم معدنی بستان‌آباد نیز مورد ارزیابی قرار گرفته است. در واقع، میزان کیفیت بهره‌وری، ارزش بهره‌وری اقتصادی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد تا توانمندی بالقوه و بالفعل این مکان‌ها مشخص شود. نتایج حاصل از ارزیابی صورت گرفته از ارزش گردشگری تالاب قوری گل و آب‌گرم معدنی بستان‌آباد نشان می‌دهد که شاخص زیبایی ظاهری با ارزش ۰/۷۵ و ۰/۸۷۵، معیار اجتماعی - اقتصادی برای تالاب قوری گل با ارزش ۰/۷ و معیار گردشگری با ارزش ۰/۸۱۲۵، برای آب‌گرم معدنی بیشترین نقش را در جذب گردشگران داشته‌اند (جدول ۵). در مجموع از دیدگاه گردشگران ارزش گردشگری این دو اثر بسیار زیاد است و نیازمند سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف این دو اثر است که باید مد نظر نهادهای متولی این اثرات قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از ارزیابی ارزش گردشگری برخی از جاذبه‌های مهم گردشگری این شهرستان مانند تالاب قوری گل و آب‌گرم معدنی بستان‌آباد، نشان می‌دهد شاخص زیبایی ظاهری با ارزش ۰/۷۵ و ۰/۸۷۵ و معیار اجتماعی - اقتصادی برای تالاب قوری گل با ارزش ۰/۷ و همچنین، معیار گردشگری با ارزش ۰/۸۱۲۵، برای آب‌گرم معدنی بیشترین نقش را در جذب گردشگران داشته است و بر اساس تحلیل سلسله‌مراتبی و معیارهای آن، شاخص سازگاری برابر ۰/۳۳۵ و نرخ سازگاری آن ۰/۳۳۳ است و شاخص‌های توان اقتصادی شهرستان بستان‌آباد شامل پتانسیل‌های ارزشمند در حوزه صنایع دستی (قالی)، محصولات کشاورزی (هویج و سیب‌زمینی)، سوغاتی (فطیر بستان‌آباد) که منشأ شکل‌گیری واحدهای تجاری و ایجاد اشتغال هستند و با مقدار ۰/۶۰۳۳ بیشترین نقش در رونق گردشگری در این شهرستان را دارند.

بخش‌های مختلف به صنعت گردشگری در کشور است. می‌توان امید داشت که با سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی در صنعت گردشگری، شهرستان بستان‌آباد می‌تواند به قطب بزرگ گردشگری در منطقه تبدیل شود، به نحوی که در میان مدت و بلندمدت درآمدهای ارزی حاصل از آن به عنوان عاملی مؤثر بر برون‌رفت از اقتصاد تک‌محصولی مطرح شود [۷]. بنابراین، شهرستان بستان‌آباد با توجه به رویکرد اقتصادی و از نظر کسب درآمد از طریق جاذبه‌های توریستی و توسعه پایدار اقتصاد مورد بررسی قرار گرفت. بازدیدکنندگان از جاذبه‌های گردشگری به عنوان جامعه آماری پژوهشی انتخاب شد. از فرمول کوکران برای محاسبه نمونه‌های آماری استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده از مدل سلسله‌مراتبی و روش پرالونگ استفاده شد. به این منظور، این پرسش در این پژوهش مطرح شده است: عوامل مؤثر در گردشگری شهرستان بستان‌آباد با رویکرد کسب درآمد از جاذبه‌های توریستی و توسعه پایدار اقتصادی شهرستان چیست؟

مواد و روش

پژوهش پیش رو با توجه به اهداف و مؤلفه‌های مورد بررسی از نوع کاربردی است. جامعه آماری مورد مطالعه گردشگران، بازدیدکنندگان جاذبه‌های گردشگری شهرستان هستند. نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران برای گردشگری ۳۵۴ نفر محاسبه شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای (اسنادی) و میدانی استفاده شده است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات کتاب‌ها، مقالات علمی پژوهشی، پایان‌نامه‌ها، طرح‌های پژوهشی و سایر اسناد و مدارک از جمله پرسشنامه هستند. برای تکمیل داده‌ها از آمارهای رسمی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، دفاتر خدمات گردشگری، راهنماهای تور، بروشورهای سازمان‌های فعال در عرصه گردشگری استفاده شده است. برای تعیین ارزش هر یک از جاذبه‌های گردشگری شهرستان بستان‌آباد از روش پرالونگ، به منظور تجزیه و تحلیل میزان اثرگذاری شاخص‌های مختلف اقتصادی در توسعه گردشگری در این شهرستان و مدل تحلیل سلسله‌مراتبی استفاده شده است.

یافته‌ها

اولین گام در فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی، ایجاد یک ساختار سلسله‌مراتبی از موضوع مورد بررسی است. در آن اهداف، معیارها، زیرمعیارها، گزینه‌ها و ارتباط بین آن‌ها نشان داده می‌شود. بنابراین یک سلسله‌مراتب چهارسطحی متشکل از هدف، معیارها، زیرمعیارها و گزینه‌ها وجود دارد. پس چهار معیار توان اقتصادی، ظرفیت‌های گردشگری، جاذبه‌های گردشگری و میزان خدمات بر اساس اهمیتی که نسبت به هم دارند، ارزش‌گذاری می‌شوند. به گونه‌ای که برای اهمیت برابر عدد ۱، برای اهمیت قوی عدد ۵، برای اهمیت خیلی قوی عدد ۷ و برای مقادیر واسطه‌ای عدد ۴ در نظر گرفته می‌شود و برای ستون‌های جدول معکوس اعداد و وزن‌های فوق اعمال می‌شوند. ماتریس نرمال از تقسیم حاصل جمع ستون‌های ماتریس زوجی بر اعداد ماتریس زوجی به دست می‌آید. برای تبیین ضریب اهمیت (وزن) معیارها و

مقدمه

با افزایش یافتن شهرنشینی، تنزل یافتن درآمد خانواده‌ها، ضعیف شدن صنعت کشاورزی، نیازمندی به فعالیت‌های پررونق و جایگزین ضرورت می‌یابد. با توجه به دلایل یادشده تمرکز کردن به مسئله گردشگری در توسعه پایدار شهری با بهره‌گیری مناسب از منابع طبیعی و انسانی، علاوه بر رشد اقتصادی می‌تواند موجب ترویج کشاورزی و تولید صنایع دستی محلی شود و در بهبود شرایط زیست‌محیطی تأثیرگذار باشد [۱]. در بسیاری از شهرهایی که از صنعت کشاورزی بهینه‌ای برخوردارند و به دلایل عنوان شده دچار افت اقتصادی شده‌اند، توجه کردن به مشاغل که باعث رشد و توسعه اقتصادی شوند همانند صنعت گردشگری - به عنوان مکمل صنعت کشاورزی - می‌تواند تضمینی در بهبود شرایط زندگی شهروندان شود [۲]. مطالعاتی که تا کنون در رابطه با مفاهیم اقتصادی گردشگری انجام شده، نامتوازن بوده است. پژوهش‌های انجام‌شده، موضوعاتی همچون تقاضای گردشگری، پیش‌بینی نوسان‌های تقاضا و اثرات تک‌اثری گردشگری بر سایر حوزه‌های اقتصادی را تشریح کرده و به سایر ابعاد اقتصادی گردشگری همچون بُعد عرضه کمتر توجه شده است، اما پژوهش‌هایی که در مورد ساختار تولید و ارائه خدمات گردشگری انجام شده به بررسی عرضه محصولات و خدمات گردشگری پرداخته‌اند.

توجه و تمرکز به ساخت‌وسازها در مناطق پرگردشگر شهری، مرمت آثار سنتی و تاریخی گسترده در شهر، رسیدگی به مراکز تفریحی به اقتصاد گردشگری کمک می‌کند. پیشرفت روزافزون در توسعه پایدار گردشگری شهری در مقابل رقبا، تمرکز به خواسته‌های گردشگران، پشتیبانی کردن از بخش‌های خصوصی و مردم در جهت فراهم کردن خواسته‌های گردشگران، برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای مختلف در زمینه گردشگری شهری باید مهم تلقی و با مدیریت دقیق به اجرا درآورده شوند. اشاعه دادن شناخت از گردشگری شهری در داخل یا خارج از کشور، گسترش دادن مراکز فرهنگی، ترویج گردشگری شهری، آموزش گردشگری شهری از لحاظ رشد و توسعه اقتصادی می‌تواند در پایدار گردشگری شهری مؤثر واقع شوند [۳]. مهم‌ترین عوامل توسعه پایدار گردشگری شهری در کشور می‌توانند عدول دیدگاه مردم و مسئولان در جذب کردن گردشگر شهری، طرز برخورد مناسب با گردشگر شهری، کنترل کردن مشکلات آنان، دقت در روند اطلاع‌رسانی و... محسوب شوند [۴]. اقتصاد گردشگری؛ سنجیدن سفرها و عواقب و پیامدهای اقتصادی آن‌ها معنا می‌شود [۵]. علم اقتصاد در بسیاری از حوزه‌ها همچون اثرات اقتصادی و کنترل آثار گردشگری و نیروهای بازار، تقاضای گردشگران به عرضه و کالاهای گردشگری نقش ایفا می‌کند. یک اقتصاددان، گردشگری را از منظر مدل اقتصادی، موجودی حساب‌ها، معاملات خارجی، کسب درآمد، تولید ناخالص ملی و آینده‌پژوهی اقتصادی و... بررسی می‌کند. در صنعت گردشگری جاذبه‌های شهری، خدمات‌رسانی‌های رفاهی به جای کالا به گردشگر ارائه می‌شود و دیدار آن‌ها از منطقه‌ها و جاذبه‌های گردشگری، به عنوان تقاضا محسوب می‌شود [۶]. مطالعه اقتصاد گردشگری؛ بررسی موضوعاتی همچون تقاضا، بنگاه‌ها و بازارها، وابستگی‌ها و تعاملات بین‌المللی آن‌ها، عرضه و ساختارهای بازار، قیمت‌گذاری و محاسبه ارزش افزوده فعالیت‌های گردشگری است. در واقع مطالعه تمامی ابعاد، اثرات، نتایج و عوامل اقتصادی مؤثر بر صنعت گردشگری است.

یکی از راه‌های داشتن گردشگری و توسعه پایدار اقتصادی و زمینه‌های بهبود وضعیت درآمدی ساکنان شهرستان بستان‌آباد در حوزه گردشگری، توجه به زیرساخت‌هایی همچون ساخت هتل‌ها، مسافرخانه‌ها، هتل آپارتمان‌ها و... است که بدون در نظر گرفتن موارد یادشده و عدم سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف گردشگری نمی‌توان به توسعه گردشگری رسید که مستلزم توجه کافی به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف به صنعت گردشگری در کشور است. می‌توان امید داشت که با سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی در صنعت گردشگری، شهرستان بستان‌آباد می‌تواند به قطب بزرگ گردشگری در منطقه

تبدیل شود به نحوی که در میان مدت و بلندمدت درآمدهای ارزی حاصل از آن به عنوان عاملی مؤثر در برون‌رفت از اقتصاد تک‌محصولی مطرح شود [۷]. بنابراین، شهرستان بستان‌آباد با توجه به رویکرد اقتصادی و از نظر کسب درآمد از طریق جاذبه‌های توریستی و توسعه پایدار اقتصاد مورد بررسی قرار گرفت. بازدیدکنندگان از جاذبه‌های گردشگری به عنوان جامعه آماری پژوهشی انتخاب شد. از فرمول کوکران برای محاسبه نمونه‌های آماری استفاده شد. به این منظور این پرسش در این پژوهش مطرح شده است: عوامل مؤثر در گردشگری شهرستان بستان‌آباد با رویکرد کسب درآمد از جاذبه‌های توریستی و توسعه پایدار اقتصادی شهرستان چیست؟

پیشینه تحقیق

اهمیت رابطه بین گردشگری و رشد اقتصادی از جمله موضوعات قابل توجه است که همواره بسیاری از پژوهشگران کشورهای مختلف درباره آن مطالعات فراوانی داشته‌اند. کروبرگ و فوکس (۲۰۲۱) برای درک بهتر سهم گردشگری در مشاغل مرتبط با آن (اهداف توسعه پایدار)، مطالعه‌ای که تأثیر اقتصادی - اجتماعی گردشگری را با تمرکز بر دیدگاه‌های سطح متوسط از مؤسسه‌های عمده گردشگری که با نتایج سطح کلان به دست آمده، ارزیابی می‌کنند و نتیجه می‌گیرند که گردشگری به اهداف توسعه پایدار کمک می‌کند و مؤسسه‌های گردشگری منطقه‌ای باید به استراتژی‌های توسعه خود برای پایداری بیشتر ادامه دهند [۸]. سی‌لی و همکاران (۲۰۲۳) مطالعه‌ای را برای تغییرات اجتماعی ناشی از توسعه گردشگری مفهوم‌سازی می‌کنند و یافته‌هایی را به تغییرات اجتماعی ناشی از گردشگری اضافه می‌کنند و بینش‌هایی را برای دولت محلی فراهم می‌آورند که به دنبال تقویت اثرات مثبت و خنثی کردن اثرات منفی توسعه گردشگری هستند [۹]. اوندر و همکاران (۲۰۱۷) رویکرد سطح خرد از پایین به بالا را مورد بحث قرار می‌دهد که بستری برای تبادل آمار گردشگری بین سازمان‌های گردشگری، برای جمع‌آوری اقدامات توسعه پایدار گردشگری شهری است و به این نتیجه می‌رسند که تحلیل شاخص‌های گردشگری پایدار موجود بیشتر از معرفی اقدامات جدید فاقد کاربرد عملی مستقیم برای سازمان‌ها است [۱۰]. تسکاسیو و همکاران (۲۰۱۸) به شناسایی و تحلیل برخی مسائل کلی در رابطه با تأثیر اقتصاد اشتراک‌گذاری در گردشگری، بر اساس مطالعه در مورد نیازهای تعیین‌شده توسط این مدل کسب‌وکار پرداختند و دریافتند که با وجود اینکه مقرراتی در خصوص این بخش وجود دارد و به رغم اینکه مقامات محلی و منطقه‌ای درگیر مقررات مربوط به اشتراک گردشگری هستند، نمایندگانی برای این بخش ثبت نشده و مطابق با قوانین خود کار می‌کنند [۱۱]. رامپال (۲۰۱۷) رابطه بین گردشگری، توسعه مالی و رشد اقتصادی در هند را بررسی کرد و نشان داد گردشگری سبب رشد اقتصادی می‌شود و با افزایش توسعه مالی رشد اقتصادی و گردشگری افزایش می‌یابد. کاکیر و بارسایر (۲۰۱۵) رابطه تصادفی بین گردشگری بر توسعه مالی، مصارف انرژی و انتشارات کربن در ترکیه و چهار کشور اتحادیه اروپا (فرانسه، اسپانیا، ایتالیا و یونان) طی سال‌های ۱۹۹۵-۲۰۱۰ را بررسی کردند و به وجود یک رابطه دوطرفه بین گردشگری و توسعه مالی رسیدند. خون کابریل بریدا و همکاران (۲۰۲۰) رابطه تجربی بین گردشگران و رشد اقتصادی را در ۸۰ کشور بین سال‌های ۱۹۹۵-۲۰۱۶ را بررسی کردند و پی بردند که بین گردشگران، رشد اقتصادی و نرخ رشد سرانه تولید ناخالص داخلی، ارتباط وجود دارد. شهپاز و همکارانش (۱۳۹۴) رابطه بین توسعه مالی، گردشگری و تجارت را طی سال‌های ۱۹۷۵-۲۰۱۳ برای کشور مالزی بررسی کردند و ثابت کردند که رابطه دوطرفه بین این سه متغیر نشان‌دهنده تأثیر متقابل و مثبت بین آن‌ها، افزایش درآمد و بهبود وضعیت بخش‌های کلیدی کشور از طریق گردشگری وجود دارد. کشکولی و همکاران (۱۳۹۸) میزان اثرگذاری شاخص‌های اقتصادی در تحقق‌پذیری توسعه صنعت گردشگری در شهر فیروزآباد را بررسی کردند و پی بردند که شاخص‌های قدمت معماری و

■ مبانی نظری پژوهش

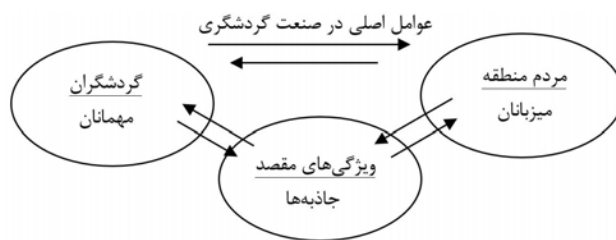
گسترش صنعت گردشگری و جذب گردشگران به کشور با استفاده از منابع موجود، توسعه گردشگری نامیده می‌شود، به طوری که قدرت پاسخ‌گویی به نیازهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ضوابط قانونی جامع و نیازهای گردشگران، وحدت، یکپارچگی، هویت فرهنگی و سلامت محیط زیست، تعادل اقتصادی و رفاه مردم و گردشگران آن‌ها را به صورت متوازن و پیوسته و بهینه داشته باشد [۱۸]. در عصر معاصر گردشگری شهری برای بیشتر مدیران و مسئولان یک امر اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نمادین مهم تلقی می‌شود. گردشگری شهری، فرایندی رقابتی بین شهرهای بزرگ جامعه است که مدیریت شهری با ارائه کردن تعریف‌ها، تعیین کردن هدف‌ها، داوری کردن بین انتخاب‌های مختلف در زمینه‌های سرمایه‌گذاری و آمایش، ایجاد کردن ساختار مدیریت مناسب و تجاری کردن صنعت گردشگری شهری در توسعه پایدار محلی گام مؤثرتری برمی‌دارد. بهره‌برداری کردن از امکانات شهری برای گردشگری شهری کشور در مقابل کشورهای منطقه و در حال توسعه، درصد پائینی است. مفهوم گردشگری شهری از دهه ۱۹۸۰ پا به عرصه پژوهش‌های تحقیقاتی و ارزیابی توسعه پایدار کشورها گذاشت. وقتی که اوقات فراغت برای زندگی شهرنشینی مهم شد و با افزایش تعداد گردشگران شهری مواجه شد، گردشگری شهری به عنوان یک صنعت بااهمیت در توسعه پایدار محلی و شهری مطرح شد. مفهوم گردشگری شهری و تبعات آن در چرخه زندگی و اهداف شهری، مندهای پیچیده‌ای را برای تحلیل کردن اشکال و عملکردهای آن در پیشرو دارد. هم‌اکنون مطالعات و مندهای جدیدی برای عملکرد گردشگری و گردشگران در محیط شهری، انجام شده و جزء اهداف بسیاری از تحلیل‌های مقابله‌ای شد [۱۹].

زیرساخت‌های و عوامل مؤثر بر صنعت گردشگری

عوامل زیرساخت‌های گردشگری برای توسعه خدمات و بهره‌وری گردشگران از آن، مطابق ضوابط، ایجاد می‌شوند. مهم‌ترین زیرساخت‌های گردشگری و تأسیسات اقامتی، اماکن پذیرایی بین‌راهی و رستوران، دفترهای خدمات مسافرتی، نمایشگاه‌های فرهنگی و هنری، پارک‌های عمومی، حوزه حمل‌ونقل و ارتباطات، وسایل ارتباطی، فرصت‌های سرمایه‌گذاری و منطقه‌های گردشگری هستند [۲۰]. هر سیستم از جزءهایی شکل می‌گیرد، گردشگری نیز یک سیستم است، بنابراین عناصر و اجزای گردشگری پس از ترکیب با یکدیگر، یک کل را شکل می‌دهند [۲۱]. صنعت گردشگری از عناصر جاذبه‌ها و فعالیت‌های گردشگری، مراکز اقامتی، تسهیلات و خدمات حمل‌ونقل، مؤسسه‌ها، تأسیسات زیربنایی و تسهیلات گردشگری تشکیل یافته است [۲۲]. صنعت گردشگری ساختاری بین رشته‌ای و زنجیره‌ای از شغل‌های خدماتی و تولیدی است و زنجیره خدمات از عوامل مختلفی تأثیر می‌گیرد. به نوعی هریک از عوامل اثرگذار در گردشگری جزئی از زنجیره خدماتی است (شکل ۱).

اجتماعی - اقتصادی بیشترین نقش را در جذب گردشگر داشته است. نگرسی و همکاران (۱۳۹۷) رابطه بین صنعت گردشگری - رشد اقتصادی و توسعه مالی را با استفاده از رویکرد تصحیح خطا برداری (VECM) و با بهره‌گیری از داده‌های سری زمانی (۱۳۶۸-۱۳۹۵) بررسی کردند و نشان دادند بین رشد اقتصادی، گردشگری و توسعه مالی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بابایی مقدم و همکاران (۱۴۰۰) با مطابقت دادن نیازهای گردشگران با اقدامات مدیریت گردشگری شهری تبریز، میزان رضایت گردشگران از محل اقامت و زیرساخت‌های گردشگری را در حد متوسط ارزیابی کردند و نیازهای گردشگران را در ارتباط با زیرساخت‌ها، حمل‌ونقل، محل اقامت، خدمات، با اقدامات مدیریت شهری مطابقت دادند و دریافتند که اقدامات مدیریت شهری منطبق با نیازهای گردشگری بر رضایتمندی گردشگران از مقاصد گردشگری تأثیر معناداری دارد [۱۲]. ملکی و همکاران (۱۳۹۹) به شناخت اولویت کاربست پیشران‌های پایداری گردشگری و شناخت میزان تأثیر پیشران‌ها در پایداری گردشگری شهری پرداختند و به این نتایج رسیدند که به غیر از پیشران‌های پایداری اقتصادی و اجتماعی بقیه پیشران‌ها در فرایند پایداری گردشگری شهری اهواز تأثیری ندارند و پیشران پایداری سیاسی دارای اولویت بیشتری برای بهبود شرایط و بسترسازی شرایط برای پایداری در گردشگری شهری شهر است [۱۳]. ظفریان و همکاران (۱۳۹۹) عوامل مؤثر بر توسعه اقتصاد شهری اصفهان در دوره صفویه را در تراکم جمعیت، توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل و مکان‌یابی مناسب عناصر شهر دانسته‌اند [۱۴]. اسدی و همکاران (۱۳۹۹) نقش گردشگری خرید در توسعه گردشگری شهری را ارزیابی کردند و بیشترین تأثیر را در توسعه پایدار گردشگری شهری ارومیه، کیفیت خدمات فروشندگان و کمترین تأثیر را توجه به برند دانستند [۱۵]. دلشاد (۱۴۰۰) مؤلفه‌های زیرساخت‌های عمومی، مدیریت مقصد، سیاست و برنامه‌ریزی گردشگری و عوامل تقویت‌کننده و حمایت‌کننده را بر رقابت‌پذیری مقصدهای گردشگری شهری مؤثر دانست و بیان کرد که نقش بسیار کلیدی در تبدیل مزیت‌های موهبتی یا طبیعی به مزیت رقابتی مقصدهای گردشگری شهری را به عهده دارند [۱۶]. اسکندری و همکاران (۱۴۰۰) در ارزیابی توسعه بازارپایی گردشگری شهری نشان دادند تمامی شاخص‌های مربوط به ترغیب گردشگران برای سفر، معنادار بوده است؛ تهیه فیلم و برنامه تلویزیونی، لوح فشرده بروشور و عکس، اطلاع‌رسانی اینترنتی، انتشار روزنامه و مجلات، کتاب راهنما، برپایی سمینارها و کنفرانس‌ها بر ترغیب پاسخ‌گویان به سفر به شهر سندج تأثیرگذار بوده است [۱۷].

با توجه به بررسی پیشینه پژوهش‌ها و نتایج آنان، بیشتر پژوهشگران به رابطه مستقیم میان گردشگری و رشد اقتصادی آن منطقه اشاره کرده‌اند. در این پژوهش نیز ارتباط بین گردشگری شهرستان بستان‌آباد و توسعه پایدار اقتصادی بررسی شده است. برای تحلیل از روش پراولونگ و سلسله‌مراتبی استفاده شده که به نوعی در تحقیقات گذشته انجام گرفته و کمک قابل توجهی برای مطالعات بعدی می‌تواند باشد و همچنین، با توجه به ماهیت و موضوع تحقیق و عدم پرداخت چنین موضوعی در منطقه بستان‌آباد، می‌تواند به جدید بودن و نوآوری بودن تحقیق اشاره کند.

شکل ۱. عوامل اصلی در صنعت گردشگری [۲۲].

اقتصاد است، اما در متون اقتصادی به مفهوم افزایش مداوم و مستمر تولید ناخالص ملی هر کشور است. جرالدمیر، افزایش درآمد واقعی سرانه در کشور و در دورانی طولانی را توسعه اقتصادی می‌داند و توسعه اقتصادی را هدف ندانسته، بلکه آن را وسیله‌ای برای ریشه‌کنی فقر مزمن و شرایط بهتر اجتماعی مطرح می‌کند [۲۷]. تودارو، توسعه را جریانی چندبعدی می‌داند که لازم است در ساخت جامعه، طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی تغییراتی اساسی صورت گیرد و به رشد اقتصادی و ریشه‌کنی کردن فقر سرعت می‌بخشد [۲۸].

توسعه پایدار اقتصادی

توسعه اقتصادی یکی از بخش‌های مهم توسعه است که بررسی شاخص‌های آن ضرورت دارد، چرا که موجب تقویت پایه‌های اعتماد اجتماعی می‌شود که دولت‌های محلی نقش مهمی در آن دارند. یکی از این نقش‌های مهم، توسعه پایدار اقتصادی در حوزه‌های مختلف است. پایداری اقتصادی به توسعه پایدار اقتصادی و توسعه پایدار اقتصادی نیز به توسعه پایدار و حفظ منافع نسل‌های آینده برای پاسخ به نیازهای مردم عصر حاضر اشاره دارند [۲۹].

جوامعی که به شهرنشینی و تمایززدایی در عصر پسمادرن گرایش دارند، مرز بین کار و فراغت را از میان می‌برند و فراغت را عنصر اساسی و جدایی‌ناپذیر زندگی می‌دانند. انسان تمایل به سبک زندگی اکسپرسیونیستی و خواستار تمییز، رفع نیاز فراغتی، انعطاف‌پذیری، لذت‌بخشی، پویایی، فرار از کار مداوم و خسته‌کننده در تمام عرصه‌های مختلف زندگی دارد. بنابراین، در عصر معاصر مؤلفه رشد گردشگری شهری با عنوان یک فعالیت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و روانی برای ساختار مدیریت شهری شهرهای بزرگ کشورهای درحال توسعه، کارایی خوبی را برای توسعه محلی پایدار داشته باشد. جاذبه‌های گردشگری در کشور ایران، توانایی زیادی در جذب تعداد گردشگران، اشتغال‌زایی، افزایش درآمدهای کشور، افزایش ارزآوری و... را دارد. اخذ مجوز منطقه ویژه اقتصادی از جمله مزایای شهرستان بستان آباد محسوب می‌شود.

محدوده مطالعه شده

شهرستان بستان آباد در منطقه کوهستانی با وسعت ۲۷۹۵ کیلومترمربع واقع در ۴۵ کیلومتری شهر تبریز است. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۶۷۹ تا ۱۷۴۰ متر است. از سمت شمال با شهرستان هریس، از سمت شرق با سراب و میانه، از سمت غرب با تبریز و مراغه و از سمت جنوب با هشترود همسایه است. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۷۴۰ متر است. کوه سهند، کوه شبلی، کوه تک آنتی، بیوک داغ، قباغ داغ، دروانه داغ، بزداغ و کوه حیدرآباد از ارتفاعات آن هستند. کوه سهند با ۲۷۷۲ متر ارتفاع بلندترین و معروف‌ترین قله آن است. شمال آن در امتداد کوه‌های بزغوش و غرب آن در امتداد کوه‌های موروداغ به ارتفاع ۲۹۶۰ متر در دنباله کوه‌های موروداغ و بزغوش به نام تک آنتی و گردنه شبلی قرار دارد. آب‌وهوای این شهرستان به دلیل قرارگیری در دامنه کوهستان سهند در زمستان سرد و پربرف و دوره یخبندان طولانی و در تابستان معتدل و مطبوع است. هوای آن شش ماه از سال خشک و شش ماه دوم مرطوب است. در محل شهر باستانی و گمشده تاریخی «اوجان» واقع است. اوجان پایتخت بیلاقی در دوره ایلخانان مغول بوده که بر اثر حوادث روزگار از بین رفته است. این منطقه به جهت قرارگیری در مسیر ارتباطی جاده ابریشم از آب‌وهوای مناسب دامنه سهند برخوردار و همواره دارای جمعیت بوده است. در متون تاریخی بازمانده از گذشته به اسامی «اوجن» و یا «اوجان» از آن نام برده شده است. نام‌گذاری و وجه تسمیه آن به دلیل سرسبزی، خرمی و چمنزارهای منطقه است. آثار تاریخی بستان آباد؛ مقبره خسته قاسم، مسجد جانبهان، خانه پدری استاد شهریار، حمام قره چمن، پل قره چمن و آب‌گرم معدنی هستند.

علاوه بر دسته‌بندی متشکل از سه عنصر گردشگر، جاذبه‌های گردشگری و جامعه میزبان، تریایب عوامل تأثیرگذار در ساختار گردشگری و چرخه آن را در سرمایه و عوامل اقتصادی، عوامل ایدئولوژیک و سیاسی و روابط بین‌المللی، عوامل اجتماعی، فرهنگی و دینی، زیرساخت‌های امنیتی و انتظامی، عوامل طبیعی، میراث فرهنگی، پیشینه تاریخی، زیرساخت‌های توسعه‌ای، آموزش و فناوری می‌داند [۲۳]. ادبیات علمی حوزه گردشگری همواره دیدگاه‌هایی را برای نیل به توسعه گردشگری در دسته‌بندی سه‌گانه بیان کرده و مطالعه حاضر، علاوه بر شناسایی چالش‌های توسعه گردشگری شهرستان بستان آباد با استناد کردن به متن داده‌های گردآوری شده، به نظریه‌ها و عوامل مؤثر بر صنعت گردشگری نیز می‌پردازد و در نام‌گذاری چالش‌ها و دسته‌بندی آن‌ها از ادبیات نظری بهره می‌برد.

وجود جاذبه‌های گردشگری، مورفولوژی شهری، اماکن تاریخی، فضاهای سبز، مراکز فرهنگی، مجموعه‌های ورزشی - تفریحی، رستوران‌ها، هتل‌ها و... مراکز خرید، بازارهای سنتی جزء پارامترهای گردشگری شهری هستند. این پارامترها در داخل کشور، گردشگران داخلی شهری را پروتق کرده اما در ساختار شهری کشورهای غربی به دلیل وجود محصولات در داخل فروشگاه‌های زنجیره‌ای مراکز شهری، آنچه موجب رونق گردشگری شهری شده، امکانات حمایتی از ابتکارهای ایجادشده در بخش خصوصی مراکز خرید مادرشهرهاست که گردشگران زیادی را از نقاط مختلف کشور به سمت متروپلیس‌ها جذب می‌کند. نظریه پردازان گردشگری چهار فضای روستایی یا جهانگردی سبز، کوهستانی، ساحلی و شهری را برای انواع گردشگری مطرح کردند. فضای شهری، سرآمد انواع فضاها برای گردشگری است که پرمشتری‌ترین نوع گردشگری محسوب می‌شود. در بسیاری از کشورهای موفق در صنعت گردشگری و با توجه به جایگاه ویژه شهر، این شهرها پایه و اساس توسعه گردشگری مطرح می‌شوند. آثار توسعه گردشگری شهری، ایجاد و توسعه فضاهای شهری مناسب، بازسازی فضاهای متروک و مرده برای باززنده‌سازی زمینه‌های کهن جامعه هستند. بنابراین، بسیاری از شهرها سعی می‌کنند از ویژگی‌ها و امکانات خاص شهر خود استفاده کرده و از مزایای جذب گردشگری شهری بهره‌گیری کنند. فضاهای شهری در شهرهای معاصر به فضاهای مدرن یا جدید (پارک‌ها، مراکز خرید، فرهنگسراها، میدان‌ها و پلاژها) و فضاهای سنتی (بازارها، امام‌زاده‌ها، گورستان‌ها، باغ‌ها، مساجد، و سایر اماکن تاریخی) تقسیم‌بندی می‌شوند. بنابراین، تأثیر گردشگری بر کالبد فضاهای شهری به گردشگری، ایجاد و توسعه فضاهای شهری، مدرن و جذاب؛ و گردشگری، احیا و باززنده‌سازی بافتهای تاریخی و فضای کهن شهری تقسیم می‌شوند [۲۴].

اهمیت گردشگری

بسیاری از کشورهای دنیا به دلیل درآمدزایی پروتق گردشگری در عصر معاصر، بزرگ‌ترین سرمایه خود در بخش اقتصادی را به این صنعت اختصاص داده‌اند [۲۵].

توسعه پایدار

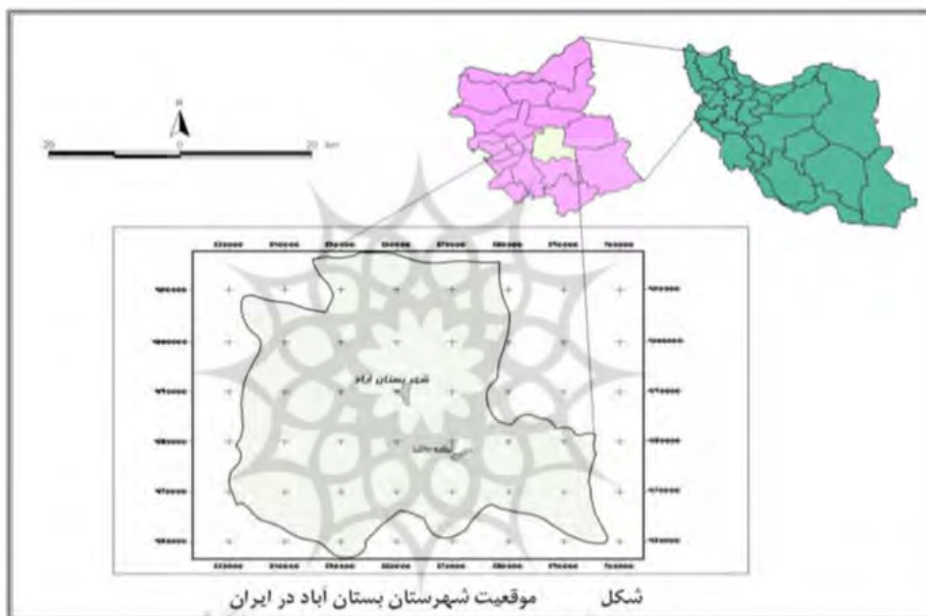
استفاده از منابع و رفع نیازهای انسانی با فرایندی با آینده‌ای مطلوب برای جوامع بشری بدون آسیب‌رسانی به یکپارچگی، زیبایی و تداوم نظام‌های حیاتی [۲۶].

توسعه اقتصادی

به مفهوم گسترش و بهبود در ادبیات فارسی و به مفهوم گسترش در ادبیات

شکل ۲. نقشه هوایی شهر بستان آباد [۳۰].

شکل ۳. موقعیت شهرستان بستان آباد در کشور ایران [۳۰].

جدول ۱. تعداد گردشگران ورودی شهرستان بستان آباد ۱۴۰۱ [۳۱].

اقامت شبانه	بدون اقامت شبانه	مجموع	روزانه
۹۰ نفر	۱۹۱۰ نفر	۲۰۰۰ نفر	

بستان آباد از روش پراولنگ، به منظور تجزیه و تحلیل میزان اثرگذاری شاخص‌های مختلف اقتصادی در توسعه گردشگری در این شهرستان و مدل تحلیل سلسله‌مراتبی استفاده شده است. بر اساس گزارش آماری اداره میراث فرهنگی شهرستان بستان آباد، تعداد گردشگران برابر است (جدول ۱).

یافته‌ها

اولین گام در فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی، ایجاد یک ساختار سلسله‌مراتبی از موضوع مورد بررسی است. در آن اهداف، معیارها، زیرمعیارها، گزینه‌ها و ارتباط بین آن‌ها نشان داده می‌شود. بنابراین، یک سلسله‌مراتب چهارسطحی متشکل از هدف، معیارها، زیرمعیارها و گزینه‌ها وجود دارد. تبدیل کردن موضوع یا مسئله مورد بررسی به یک «ساختار سلسله‌مراتبی» مهم‌ترین قسمت فرایند

مواد و روش‌ها

پژوهش پیش رو با توجه به اهداف و مؤلفه‌های مورد بررسی از نوع کاربردی است. جامعه آماری مورد مطالعه گردشگران، بازدیدکنندگان جاذبه‌های گردشگری شهرستان هستند. نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران برای گردشگری ۳۵۴ نفر محاسبه شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای (اسنادی) و میدانی استفاده شده است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات کتاب‌ها، مقالات علمی- پژوهشی، پایان‌نامه‌ها، طرح‌های پژوهشی و سایر اسناد و مدارک از جمله پرسشنامه هستند. برای تکمیل داده‌ها از آمارهای رسمی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، دفاتر خدمات گردشگری، راهنماهای تور، بروشورهای سازمان‌های فعال در عرصه گردشگری استفاده شده است. برای تعیین ارزش هریک از جاذبه‌های گردشگری شهرستان

اهمیت خیلی قوی عدد ۷ و برای مقادیر واسطه‌ای عدد ۴ در نظر گرفته می‌شود و برای ستون‌های جدول معکوس اعداد و وزن‌های فوق اعمال می‌شوند (جدول ۲).

ماتریس نرمال

تقسیم حاصل جمع ستون‌های ماتریس زوجی بر اعداد ماتریس زوجی (جدول ۲).

تحلیل سلسله‌مراتبی است چون در این قسمت با تجزیه مسائل مشکل و پیچیده، فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی آن‌ها را به شکلی ساده که با ذهن و طبیعت انسان مطابقت داشته باشد، تبدیل می‌کند [۳۲].

ماتریس مقایسه زوجی

چهار معیار توان اقتصادی، ظرفیت‌های گردشگری، جاذبه‌های گردشگری و میزان خدمات بر اساس اهمیتی که نسبت به هم دارند، ارزش‌گذاری می‌شوند. به گونه‌ای که برای اهمیت برابر عدد ۱، برای اهمیت قوی عدد ۵، برای

جدول ۲. بررسی ماتریس مقایسه زوجی و ماتریس نرمال

ماتریس مقایسه زوجی				ماتریس نرمال				
توان اقتصادی	ظرفیت‌های گردشگری	جاذبه‌های گردشگری	میزان خدمات	توان اقتصادی	ظرفیت‌های گردشگری	جاذبه‌های گردشگری	میزان خدمات	وزن معیار
۱	۵	۴	۷	.۶۳	.۰۶	.۰۶۸۶	.۰۵	.۰۶۰۳
.۰۲	۱	.۰۵	۳	.۱۳	.۱۲	.۰۸۶	.۰۲۱	.۱۳۶
.۰۲۵	۲	۱	۳	.۱۶	.۰۲۴	.۰۱۷۱	.۰۲۱	.۰۱۹۶
.۰۱۴	.۰۳۳۳	.۰۳۳۳	۱	.۰۹	.۰۴	.۰۰۵۷	.۰۰۷	.۰۰۶۵
۱/۵۹	۸/۳۳۳	۵/۸۳۳	۱۴	۱	۱	۱	۱	۱

سازگاری در قضاوت‌های انجام‌شده برای تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیرمعیارها است. در واقع، در تشکیل ماتریس‌های مقایسه دودویی، چقدر سازگاری در قضاوت‌ها رعایت شده است؟ مکانیزی که ساعتی برای بررسی ناسازگاری در قضاوت‌ها در نظر گرفته شده، محاسبه ضریبی به نام ضریب سازگاری است که از تقسیم شاخص ناسازگاری به شاخص تصادفی بودن به دست می‌آید. چنانچه این ضریب کوچک‌تر یا مساوی ۰/۱ باشد، سازگاری در قضاوت‌ها مورد قبول و گرنه باید در قضاوت‌ها تجدید نظر شود (جدول‌های ۳ و ۴) [۳۲].

برای تبیین ضریب اهمیت (وزن) معیارها و زیرمعیارها، دوه‌دو آن‌ها را با هم مقایسه می‌کنند که بر اساس آن و با توجه به هدف بررسی، شدت برتری معیار نسبت به معیار تعیین می‌شود. تمامی معیارها دوه‌دو با هم مقایسه می‌شوند. مقایسه‌های دوه‌دو در یک ماتریس $n \times n$ ثبت شده را «ماتریس مقایسه دودویی معیارها» $A = [a_{ij}]_{n \times n}$ می‌نامند. عناصر این ماتریس همگی مثبت بوده و با توجه به اصل «شروط معکوس» در فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی (اگر اهمیت A نسبت به B برابر k باشد، اهمیت عنصر A نسبت به B برابر $1/k$) خواهد بود. یکی از مزیت‌های فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی امکان بررسی

جدول ۳. اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری شهرستان بستان آباد

میزان خدمات	جاذبه‌های گردشگری	ظرفیت‌های گردشگری	توان اقتصادی
.۰۴۵۱۹	.۰۷۸۲۶	.۰۶۸۱۹	.۰۶۰۳۳
.۰۱۹۳۶	.۰۰۹۷۸	.۰۱۳۶۳	.۰۱۲۰۶
.۰۱۹۳۶	.۰۱۹۵۶	.۰۲۷۲۷	.۰۱۵۰۸
.۰۰۶۵۴	.۰۰۶۵۲	.۰۰۴۵۴۶	.۰۰۸۶۱
.۰۰۶۵۴۶۳۸۲	.۰۱۵۶۶۶۲۴	.۰۱۳۶۳۰۱۳۵	.۰۰۳۳۷۹۲۴۴
۴/۰۴۹۳	۴/۱۵۴۹	۴/۰۲۲۲	۴/۱۷۶۳

پنج سطحی معمولاً برای اندازه‌گیری و سنجش رضایت استفاده می‌شود. این امتیازها بر اساس نظرات و دیدگاه‌های متخصصان و خبرگان به دست آمده است. در این روش ارزش بهره‌وری کنونی تالاب قوری گل و آب‌گرم معدنی بستان آباد نیز مورد ارزیابی قرار گرفته است. در واقع میزان کیفیت بهره‌وری، ارزش بهره‌وری اقتصادی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد تا توانمندی بالقوه و بالفعل این مکان‌ها مشخص شود.

در روش پرالونگ، ارزش گردشگری تالاب قوری گل و آب‌گرم معدنی بستان آباد (پربازدیدترین عناصر گردشگری شهرستان) به روش زیر به دست آمد: میانگین شاخص‌های گردشگری، معماری، زیبایی ظاهری، فرهنگی و تاریخی، اجتماعی - اقتصادی و امکانات رفاهی و خدماتی که از طریق نمره دهی به ۵ سطح مختلف انجام می‌شوند، به دست آمد (جدول ۴). (طیف لیکرت) مقیاس یا طیف لیکرت پنج‌سطحی شامل پنج گزینه برای پاسخ است. مقیاس لیکرت

جدول ۴. ارزیابی عناصر تعیین ارزش عناصر شاخص با استفاده از روش پیر الونگ

معیارها	امتیاز	۰	۰/۲۵	۰/۵	۰/۷۵	۱
عیار گردشگری	ارزش اجتماعی-اقتصادی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	ارزش فرهنگی-تاریخی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	ارزش علمی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	ارزش زیبایی ظاهری	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
عیار معماری	قدمت معماری	۵۰	۱۰۰	۱۵۰	۲۰۰	بیش از ۲۰۰
	تعداد ورودی	-	۱	۲	۳	بیش از ۳
	کمیابی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	وضعیت مکان	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
عیار زیبایی ظاهری	جذابیت معماری	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	نقاط دیدنی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	متوسط فاصله از مرکز شهر	بیش از ۲۵km	۱۵-۲۰km	۱۰-۱۵km	۵-۱۰km	تا ۵ km
	مساحت	تا ۱۰۰۰ متر	از ۱۰۰۰ متر تا ۵۰۰۰ متر	از ۵۰۰۰ متر تا ۱۰۰۰۰ متر	از ۱۰۰۰۰ متر تا ۱۵۰۰۰ متر	بیش از ۱۵۰۰۰ متر
عیار فرهنگی و تاریخی	ارتفاع (سطح دریا)	۱۰۰۰m	از ۱۰۰۰m تا ۱۰۵۰m	از ۱۰۵۰m تا ۱۱۰۰m	از ۱۱۰۰m تا ۱۱۵۰m	بیش از ۱۱۵۰ m
	جنبه‌های فرهنگی و مذهبی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	جنبه‌های تاریخی و باستان‌شناسانه	بدون آثار	ضعیف	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	رخدادهای فرهنگی و هنری	هرگز	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
عیار اجتماعی - اقتصادی	قابلیت دسترسی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	مخاطرات طبیعی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	تعداد بازدیدکنندگان	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	سطح تمهیدات حفاظتی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
امکانات رفاهی و خدماتی	جذابیت	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
	مسیرهای دسترسی	-	خاکی	سنگفرش	شنی	آسفالت
	آب و سرویس بهداشتی	-	ندارد	چاه	چشمه	دارد
	پارکینگ	ندارد	-	-	-	دارد
	مکان‌های اقامتی	ندارد	-	-	-	دارد
	نورپردازی و امنیت منطقه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد

جذب گردشگران داشته‌اند (جدول ۵). در مجموع، از دیدگاه گردشگران ارزش گردشگری این دو اثر بسیار زیاد است و به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف این دو اثر نیاز دارد که باید مد نظر نهادهای متولی این اثرات قرار گیرد.

نتایج حاصل از ارزیابی صورت‌گرفته از ارزش گردشگری تالاب قوری گل و آب‌گرم معدنی بستان‌آباد نشان می‌دهد شاخص زیبایی ظاهری با ارزش ۰/۷۵ و ۰/۸۷۵، معیار اجتماعی - اقتصادی برای تالاب قوری گل با ارزش ۰/۷ و معیار گردشگری با ارزش ۰/۸۱۲۵ برای آب‌گرم معدنی بیشترین نقش را در

جدول ۵. نتایج ارزیابی ارزش گردشگری عناصر شاخص شهرستان بستان آباد با استفاده از روش پراولونگ

معیارها	تالاب قوری گل	آب گرم معدنی بستان آباد
عیار گردشگری	۰/۵۶۲۵	۰/۸۱۲۵
عیار معماری	۰/۴۷۲۲	۰/۴۴۴۴
عیار زیبایی ظاهری	۰/۷۵	۰/۸۷۵
عیار فرهنگی و تاریخی	۰/۰۸۳	۰/۳۳۳۳
عیار اجتماعی - اقتصادی	۰/۷	۰/۶
امکانات رفاهی و خدماتی	۰/۶۵	۰/۸۵

تحلیل یافته‌ها

نتایج حاصل از ارزیابی صورت گرفته از ارزش گردشگری برخی از جاذبه‌های مهم گردشگری این شهرستان مانند تالاب قوری گل و آب گرم معدنی بستان آباد نشان می‌دهد شاخص زیبایی ظاهری با ارزش ۰/۷۵ و ۰/۸۷۵ و معیار اجتماعی - اقتصادی برای تالاب قوری گل با ارزش ۰/۷ و همچنین معیار گردشگری با ارزش ۰/۸۱۲۵ برای آب گرم معدنی بیشترین نقش را در جذب گردشگران داشته‌اند. در مجموع، از دیدگاه گردشگران ارزش گردشگری این دو اثر بسیار زیاد است و نیازمند سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف این دو اثر است. شاخص‌های توان اقتصادی شهرستان بستان آباد شامل پتانسیل‌های ارزشمند در حوزه صنایع دستی (قالی)، محصولات کشاورزی (هویج و سیب‌زمینی)، سوغاتی (فطیر بستان آباد) که منشأ شکل‌گیری واحدهای تجاری و ایجاد اشتغال هستند و با مقدار ۰/۶۰۳۳ بیشترین نقش در رونق گردشگری در این شهرستان را دارند. به گونه‌ای که تأکید بر همین موارد می‌تواند زمینه‌های بهبود وضعیت درآمدی ساکنان شهرستان بستان آباد در حوزه گردشگری فراهم سازد. از آنجا که توانمندسازی ساکنان با همیا کردن فعالیت‌های خدماتی می‌تواند موجب بالا رفتن درآمد خانواده‌ها، ایجاد کردن کسب‌وکار و ترویج صنعت کشاورزی و صنایع دستی شده و راهکارهای مناسبی برای بهبوددهی رشد و توسعه اقتصادی شهر شود باید در روند تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی برای رونق گردشگری شهرستان مد نظر قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

صنعت گردشگری در عصر حاضر به عنوان یکی از صنایع مهم مؤثر در توسعه پایدار شهری و همچنین، در توسعه و بهبود گردشگری پایدار شهری است و فرصت بزرگ فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی برای شهرها و شهرهای جهانی از جمله شهرهای ایران محسوب می‌شود. در عصر کنونی جامعه ایران، صنعت گردشگری در سازمان‌دهی‌های کالبدی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بسیار مهم تلقی می‌شود. بر این اساس، توسعه فضاهای باز، فضاهای تجمع و طراحی مراکز تفریحی پیشرفته یکی از اهداف مهم برنامه‌ریزان مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهری باید باشد. توسعه گردشگری پایدار شهری با پیشرفت‌های کیفی و کمی در تمامی بعدهای یک جامعه می‌تواند حداکثر بازدهی را در مدیریت اجرایی شهری در پی داشته باشد. موجود بودن جاذبه‌های گردشگری در سطح شهر همچون بافت‌های تاریخی و سنتی، باغ‌ها و پارک‌های شهری، مراکز فرهنگی، مجموعه‌های ورزشی، مراکز اقامتی و رفاهی، مراکز خرید و بازارها و... جزء پارامترهای مهم شکل‌گیری گردشگری شهری از نظر اقتصادی هستند. صنعت گردشگری با فعالیت‌های مختلف در بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به طور مستقیم و غیرمستقیم مرتبط است.

در بحث پایانی می‌توان نتایج حاصل از این پژوهش را با نتایج پژوهش‌های جمع‌آوری شده در پیشینه پژوهش، طی جدول ۶ مقایسه و پیشنهادهای لازم را ارائه کرد.

جدول ۶. مقایسه نتایج حاصل از پژوهش با نتایج پژوهش‌های پیشینه

پژوهشگر یا پژوهشگران	نتیجه پژوهش	مطابقت	هم‌راستا	عدم مطابقت
سی لی همکاران، ۲۰۲۳	اثرات مثبت و منفی توسعه گردشگری بر مؤلفه اجتماعی			*
کرونبرگ، فوکس، ۲۰۲۱	تأثیر اقتصاد گردشگری در مشاغل مرتبط	*		
بریدا، همکاران، ۲۰۲۰	ارتباط بین گردشگر، رشد اقتصادی و نرخ رشد سرانه تولید ناخالص داخلی		*	
تسکاسیو، همکاران، ۲۰۱۸	اقتصاد اشتراک‌گذاری در گردشگری	*		
اوندر، همکاران، ۲۰۱۷	نقش سازمان‌های گردشگری برای توسعه پایدار گردشگری شهری			*
امپال، ۲۰۱۷	تأثیر گردشگر در رشد اقتصادی		*	
کاکبر، بارسایر، ۲۰۱۵	رابطه دوطرفه بین گردشگری و توسعه مالی	*		
اسکندری، همکاران، ۱۴۰۰	توسعه بازاریابی گردشگری شهری جهت ترغیب گردشگر			*

عدم مطابقت	همراستا	مطابقت	نتیجه پژوهش	پژوهشگر یا پژوهشگران
*			اقدامات مدیریت شهری منطبق با نیازهای گردشگری جهت رضایتمندی گردشگران	بابایی مقدم، همکاران، ۱۴۰۰
*			عوامل تقویت کننده و حمایت کننده بر رقابت پذیری مقصدهای گردشگری	دلشاد، ۱۴۰۰
*			تأثیر تراکم جمعیت، توسعه زیرساخت های حمل و نقل و مکان یابی مناسب عناصر شهر بر توسعه اقتصاد شهری	ظفریان، همکاران، ۱۳۹۹
		*	نقش گردشگری خرید در توسعه گردشگری شهری	اسدی، همکاران، ۱۳۹۹
	*		نقش قدمت معماری و ابعاد اجتماعی و اقتصادی در جذب گردشگر	کشکولی، همکاران، ۱۳۹۸
	*		رابطه بین رشد اقتصادی، گردشگری و توسعه مالی	نرگسی، همکاران، ۱۳۹۷
	*		رابطه بین توسعه مالی، گردشگری و تجارت	شهپاز، همکاران، ۱۳۹۴

مشارکت نویسندگان

مسعود حق لسان (پژوهشگر اصلی ۵۰ درصد)، سعید اربابی بستان آباد (۵۰ درصد)

تشکر و قدردانی

از کلیه اساتید، خبرگان و کارشناسان فعال در حوزه گردشگری، شهرسازی، اقتصاد که در مسیر تأمین منابع و انجام پژوهش همراهی و یاری کردند، کمال تشکر و سپاسگزاری را داریم.

تعارض منافع

نویسندگان موردی را گزارش نداده اند.

بنابراین، عوامل اساسی و مؤثر بر گردشگری شهرستان بستان آباد با رویکرد کسب درآمد، جاذبه های توریستی و توسعه پایدار اقتصادی، پژوهش تبعات مثبت و منفی گردشگری و نگرش منطقه ای به توسعه گردشگری است و با برنامه ریزی کردن و مدیریت کردن بهینه برای استحکام بخشی به اثرات مثبت گردشگری و کاستن اثرات منفی آن در منطقه بستان آباد می توان پیشنهادهای زیر را ارائه کرد:

- ایجاد و توسعه امکانات زیربنایی در شهر بستان آباد برای ایجاد منابع درآمدی جدید برای مردم شهر
- ایجاد مشارکت عمومی در فعالیت های مرتبط با توسعه گردشگری پایدار شهری
- معرفی و ترویج فرهنگ، آداب و رسوم منطقه در کنار عرضه محصولات مختص شهر به گردشگران
- برنامه ریزی مشخص و عملیاتی در جهت بهره برداری از فرصت ها و قوت های منطقه در جهت توسعه گردشگری پایدار شهری
- برگزاری فستیوال ها، جشن ها و مراسم محلی و ترویج بیشتر فرهنگ و هویت شهری به منظور جذب گردشگر برای توسعه اقتصادی پایدار گردشگری شهری
- انجام پژوهش های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی در حوزه گردشگری و حمایت همه جانبه در بسط پایداری توسعه گردشگری شهری
- تبلیغات جاذبه های گردشگری از راه تلویزیون و مجلات برای معرفی هر چه بهتر جاذبه های طبیعی و انسانی و به کارگیری نیروهای متخصص و باتجربه در زمینه فعالیت های تبلیغاتی گردشگری
- افزایش سطح کیفی تسهیلات کالبدی و خدماتی مراکز اقامتی موجود در منطقه
- برجسته کردن تمایزهای فرهنگی شهر با برگزاری جشنواره های فرهنگی و با استفاده از ایجاد اماکن سنتی گردشگری

- [1] Alizadeh K. The effects of the presence of tourists on the environmental resources of Targaba sector of Mashhad city. *Geographical Research* 2012 35(1). https://jrg.ut.ac.ir/article_10750_5bcc683b-31692d48525ae74e73219c9a.pdf. [In Persian].
- [2] Karimzadeh H. Spatial Modeling of Entrepreneurial Opportunities with Emphasis on Tourism in Rural Areas (Case Study: Varzaqun County Rural Areas). PhD Dissertation, University of Tehran. 2011. <https://noordoc.ir/thesis/40718> [In Persian].
- [3] Sharbatian M.H. Tawafi P. Analysis of tourists' sense of security with an emphasis on urban planning (case study of pilgrims in Mashhad metropolis). *New Perspectives in Human Geography* 2016 30: 21-44. <https://dori.net/dor/20.1001.1.66972251.1395.8.2.2.8>. [In Persian].
- [4] Iranmanesh F. Jahanbin N. Investigating the appropriate role and effects of sustainable tourism development. *International Conference on Architectural Engineering and Urban Planning*. 2015. <https://elmnnet.ir/article/20496448-1602/> [In Persian].
- [5] Lundberg D. *Economy of tourism*. Translated by Mohammad Reza Farzin. Tehran: Commerce. 2013. <https://taaghche.com/book/132470>. [In Persian].
- [6] Masoumi M. The nature of tourism: economic, cultural-social, political and environmental dimensions of tourism. Tehran: Pik Kausar. 2015. <https://www.gisoom.com/book/1358442/>. [In Persian].
- [7] Momeni Wasalian H. Gholamipour L. Estimation of tourism demand function in different provinces. *Financial Economics (former economic sciences)* 2018 4(14): 185-166. <https://dori.net/dor/20.1001.1.25383833.1390.5.14.7.8>. [In Persian].
- [8] Kronenberg, Kai. Fuchs, Matthias. 2021. Aligning tourism's socio-economic impact with the United Nations' sustainable development goals. *Tourism Management Perspectives*. journal homepage: www.elsevier.com/locate/tmp. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100831>.
- [9] Si (Clara) Lei, Weng, Suntikul, Wantanee. Chen, Zhaoyu. 2023. Tourism development induced social change. *Annals of Tourism Research Empirical Insights*. journal homepage: www.sciencedirect.com/journal/annals-of-tourism-research-empirical-insights. <https://doi.org/10.1016/j.annale.2023.100088>
- [10] Onder, Irem. Wober, Karl. Zekan, Bozana. 2017. Towards a sustainable urban tourism development in Europe: The role of benchmarking and tourism management information systems – A partial model of destination competitiveness. *Tourism Economics*, Vol. 23(2) 243-259. Reprints and permission: [sagepub.co.uk/journalsPermissions.nav](https://www.sagepub.co.uk/journalsPermissions.nav). <https://doi.org/10.1177/1354816616656247>
- [11] Tescasiu, Bianca. Epuran, Gheorghe. Tecău, Alina Simona. Chitu, Ioana Bianca. Mekinc, Janez. 2018. Innovative Forms of Economy and Sustainable Urban Development Sharing Tourism. <https://doi.org/10.3390/su10113919>
- [12] Babaei Moghadam, Fereydoun. Heydari Chapaneh, Rahim. Rahimi Fard, Ghasem. 1400. Examining the compliance of tourists' needs with Tabriz urban tourism management measures. *Applied Research of Geographical Sciences*, Vol. 21(62). <http://dori.net/dor/20.1001.1.22287736.1300.0.0.146.9>. [In Persian].
- [13] Maleki, Saeed. Alizadeh, Hadi. Kameli Far, Mohammad Javad. 2019. An analysis of urban tourism sustainability patterns in Ahvaz city. *Tourism Management Studies*, Vol. 15(49) 181-201. <https://doi.org/10.22054/tms.2020.11050>. [In Persian].
- [14] Zafarian, Darab. Jadidi, Nasser. Torabi Farsiani, Soheila. 2019. Factors affecting the development of the urban economy of Isfahan during the Safavid period. *Historical studies of Iran and Islam*, (26) 163-184. <https://www.doi.org/10.22111/jhr.2020.27817.2484>. [In Persian].
- [15] Asadi, Mehdi. Ghanbari, Abulfazl. Alizadeh Aghdam, Mohammad Bagher. 2019. Evaluating the role of shopping tourism in the development of urban tourism, case study: Tanakura market in Urmia city. *Urban Tourism*, Vol. 7(3) 1-16. <https://doi.org/10.22059/jut.2020.270181.574>. [In Persian].
- [16] Delshad, Ali. 1400. Competitiveness analysis of urban tourism destinations in Iran. *Urban Tourism*, Vol. 8(1) 143-160. <https://doi.org/10.22059/jut.2021.310205.836>. [In Persian].
- [17] Eskandari, Hamid. Ezzat Panah, Bakhtiar. Hosseinzadeh Delir, Karim. 1400. Evaluation of urban tourism marketing development (case study: Sanandaj city). *Research and Urban Planning*, Vol. 12(47) 167-186. <https://doi.org/10.30495/jupm.2022.4027>. [In Persian].
- [18] Alwani S.M. Pirouz Bakht M. *Tourism management process*. Tehran: Cultural Research Office. 2015. <https://www.gisoom.com/book/1359748/> [In Persian].
- [19] Dinari A. *Urban tourism in Iran and the world*. Tehran: Voggan Khord. 2010. <https://www.gisoom.com/book/1363879/> [In Persian].
- [20] Shama'i A. Mosivand A.J. Stratification of the cities of Isfahan province in terms of tourism infrastructure using. *Regional urban studies and researches* 2013 23(10). https://urs.ui.ac.ir/article_19993_95d3d8b2b-b4cb9c0517908adb5c1190b.pdf [In Persian].
- [21] Taqvai M. Akbari M. An introduction to urban tourism planning and management. Isfahan: Payam Alavi. 2017. <https://www.agahbookshop.com> [In Persian].
- [22] allnskeep E. *Tourism planning: an integrated and sustainable development approach*. Van Nostand Reinhold. New York. 1991. <https://doi.org/10.1177/004728759303100459>
- [23] Tribe J. *Corporate strategy for tourism*. International Thomson Business Press 292. 1997. <https://library.lincoln.ac.uk/items/29598>
- [24] Anvari Arya M. Nassaj M. Investigating and explaining the role of the tourism industry in the development of urban space. *Regional Conference of Geography, Tourism, Sustainable Development, Islam Shahr*. 2016. <https://www.sid.ir/paper/459490/fa> [In Persian].
- [25] Khodabakhshzadeh A. ghahraman Tabrizi K. Sharifian I. The effect of knowledge management on the development of sports tourism in Kerman province. *Sports Management* 2019 12(1): 241-257. <https://doi.org/10.22059/jsm.2019.284691.2296>. [In Persian].
- [26] Lepold A. *A send county Almanac*. axford universitypress. 1949. <https://www.aldoleopold.org/about/aldo-leopold/sand-county-almanac/>
- [27] Jirond A. *Economic development, collection of ideas*. First Edition. Tehran: Molavi. 2018. <https://www.gisoom.com/book/167155/> [In Persian].
- [28] Todaro M. *Economic development in the third world*. Translated by Gholam Ali Farjadi. Tehran: Program and Budget Organization. 1991. <https://www.gisoom.com/book/1866053/> [In Persian].
- [29] Hosseini S.M. Menhshizadeh R.E. Razovian M.T. Merid Sadat P. Investigating the barriers to sustainable economic development of rural settlements with an entrepreneurial approach (case study: Kiyar city, Chahar Mahal Bakhtiari province). *New Perspectives in Human Geography (Human Geography)* 2018 12(1): 41-62. <https://dori.net/dor/20.1001.1.66972251.1398.12.1.3.1> [In Persian].
- [30] [https:// Earth. Google.com](https://Earth.Google.com)
- [31] Statistical report of Cultural Heritage and Tourism Department of Bostan Abad city.
- [32] Hekmatinia H. Miranjaf M. Application of the model in geography with emphasis on urban and regional planning. Tehran: Azad Pima. 2012. <https://www.gisoom.com/book/1379059/> [In Persian].